

Sygn. akt II CSK 624/17

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku B.S.

przy uczestnictwie M.K., M.K. i M.K.

o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 marca 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 30 maja 2017 r., sygn. akt VII Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawczynie na rzecz każdego z uczestników kwoty po 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczynie B.S. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 30 maja 2017 r., sygn. akt VII Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie prawa procesowego, tj. art. 224 § 1 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3, 6-7 k.p.c., art. 217 § 1-3 k.p.c., art. 235 § 1 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c., art. 285 k.p.c. i art. 286 k.p.c., art. 290

§ 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c. wskutek zaniechania przez Sąd drugiej instancji dopuszczenia dowodu z opinii odpowiedniego instytutu naukowego/naukowo-badawczego, a także zaniechanie ustnego przesłuchania biegłych na rozprawie, pomimo stosownego wniosku pełnomocnika wnioskodawczyni, a także przez zaniechanie przez Sąd drugiej instancji dopuszczenia dowodów zgromadzonych w aktach postępowania przygotowawczego, w sprawie kradzieży dokonanej na szkodę K.K., co skutkowało tym, iż ustalając fakty co do stanu zdrowia i stanu świadomości K.K. w chwili sporządzania testamentu z dnia 21 marca 2011 r. Sąd Okręgowy bazował na niepełnym materiale dowodowym; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w postaci zaniechania przez Sąd drugiej instancji wystarczającego odniesienia się do zarzutów apelacji dotyczących zasad naruszenia swobodnej oceny dowodów przez Sąd pierwszej instancji (w szczególności co do zeznań świadków i uczestników postępowania oraz dowodów z dokumentów), co skutkowało tym, że Sąd drugiej instancji nie rozpoznał sprawy samodzielnie, a jedynie oparł rozstrzygnięcie na wadliwej opinii z dnia 5 kwietnia 2017 r.; prawa materialnego, tj. art. 945 § 1 k.c., przez jego zastosowanie w stanie faktycznym, w którym niedostatecznie ustalone zostało, aby K.K. w chwili sporządzenia testamentu notarialnego z dnia 21 marca 2011 r. miał zaburzenia zdrowia, mogące negatywnie wpływać na świadome albo swobodne podejmowanie decyzji lub wyrażenie woli.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia

2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżąca upatruje w konieczności wyjaśnienia kwestii, czy według art. 290 § 1 k.p.c. w wykładni pojęcia „odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego” istotna jest dziedzina/dziedziny nauki, w których dany podmiot prowadzi badania naukowe, a ponadto czy istotna jest forma i faktyczny zakres prowadzenia przez dany podmiot tych badań oraz działalności naukowej.

Powyższa problematyka była już wyjaśniana w judykaturze Sądu Najwyższego. Mianowicie w postanowieniu z dnia 12 lutego 1987 r., II CZ 15/87 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jakkolwiek przepisy k.p.c. dotyczące opinii biegłych wskazują na możliwość zażądania opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, jednakże nie budzi wątpliwości, że i inne jednostki organizacyjne, niemające statusu takiego instytutu, mogą wydawać opinie, jeżeli tylko mają potrzebne wiadomości specjalne. W powołanym w skardze kasacyjnym uzasadnieniu postanowienia z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09 (nie publ.), Sąd Najwyższy wskazał, że instytutem w rozumieniu art. 290 § 1 k.p.c. może być także spółka prawa handlowego. Kryterium podstawowym, pozwalającym uznać dany podmiot za instytut, jest prowadzenie przez niego badań naukowych. Również w piśmiennictwie prawniczym przyjmuje się, że zawarty w tym przepisie termin „instytut”, należy rozpatrywać w szerszym znaczeniu, uwzględniającym także dyrektywy językowe oraz kontekst prawny tego przepisu. W związku z tym, pod to pojęcie podpada jednostka prowadząca badania naukowe oraz mająca odpowiednią strukturę organizacyjną, umożliwiającą jej wydanie opinii. Należy zaznaczyć, że w polskiej procedurze cywilnej nie obowiązuje formalna teoria dowodów.

W skład zespołu wydającego w tej sprawie opinię Instytutu Psychologii i Psychiatrii Sądowej S.A. w W. wchodził specjalista psychiatra i specjalista psycholog kliniczny, oboje ze stopniami naukowymi doktora (k. 623). Była to już czwarta opinii wydana w tej sprawie na temat swobody testowania spadkodawcy. Poprzedziły ją trzy odrębne opinie wydane przez biegłych sądowych

psychiatrów, według których w odniesieniu do spornego testamentu notarialnego z dnia 21 marca 2011 r., spadkodawca w tym czasie był w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Na użytek sprawy karnej w związku z czynnością prawną dokonaną przez spadkodawcę w dniu 13 kwietnia 2011 r. ustalono, że tego dnia spadkodawca również znajdował się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji lub wyrażenie woli, nie miał możliwości swobodnego i świadomego podejmowania decyzji oraz swobodnego i świadomego wyrażania woli.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skarżąca upatruje w pominięciu przez Sąd drugiej instancji zastrzeżeń i oddaleniu wniosków wnioskodawczyni dotyczących opinii biegłych, czym zaakceptował uchybienia opinii biegłych sporządzonych w sprawie, gdy tymczasem waga uchybień wykluczała możliwość poczynienia na podstawie tych opinii ustaleń faktycznych co do stanu świadomości K.K.. w chwili sporządzania testamentu notarialnego z dnia 21 marca 2011 r.,

wskutek czego całkowicie bezzasadne było zastosowanie w tym stanie faktycznym art. 945 § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd nie ma obowiązku przeprowadzania dowodu z opinii dalszych biegłych czy opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego tylko dlatego, że dotychczas sporządzone w sprawie przez biegłych opinie były dla strony niekorzystne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73, niepubl. i z dnia 14 marca 2007 r., I CSK 465/06, OSP 2008, nr 11, poz. 123; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2000 r., I CKN 962/98, nie publ.). Opinia instytutu nie rozstrzyga sporu co do faktów, podlega ocenie sądu, w granicach wyznaczonych w art. 233 k.p.c., jak wszystkie inne dowody (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I PKN 5/00, nie publ.).

Mając na względzie zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w tym opinie trzech kolejnych biegłych sądowych psychiatrów, opinię instytutu oraz pomocniczo opinię psychiatryczną w sprawie karnej, których części sprawozdawcze a przede wszystkim konkluzje były zbieżne co do zniesionej swobody testowania u spadkodawcy, brak jest podstaw do przyjęcia, iż zaskarżone postanowienie Sądu drugiej instancji zawiera błędy skutkiem, których byłaby oczywista jego nieprawidłowość w powyższym rozumieniu.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 6 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie Dz. U. 2015, poz. 1800, ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2016, poz. 1668).

jw